

Invalidiliiton järjestöpäivät 28.9.2024

Merja Mäkisalo-Ropponen

Puheenvuoroni vaikuttamisesta

1.10., vietetään Miina Sillanpään, järjestöjen ja kansalaisvaikuttamisen päivää. Toisen kerran tämä päivä on virallinen liputuspäivä. Jo sitä ennen muutaman vuoden ajan liputusta suositeltiin. Minulta pyydettiin tänne järjestöpäiville puheenvuoroa, jonka aiheet sopivat hyvin tähän ensi viikon liputuspäivään. Minua pyydettiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

Miten olen kokenut vaikuttamisen alueella/aikaisemmin eduskunnassa?

Mitkä asiat kannattaa vaikuttamisessa ottaa huomioon?

Mistä olen itse vaikuttanut?

Toimin tällä hetkellä Joensuussa kaupungin valtuustossa ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella, valtuuston puheenjohtajana. Olin eduskunnassa 12 vuotta, mutta viime vaaleissa en enää asettunut ehdolle. Eduskunnassa toimin kaksi kautta Vammaisasiain yhteistyöryhmässä eli Vamyt-ryhmässä ja viimeiset neljä vuotta sen puheenjohtajana. Ryhmään kuuluu yleensä jäseniä lähes kaikista eduskuntapuolueista. Olen kiitollinen, kun sain työskennellä ryhmässä, sillä harvassa tehtävässä oppii niin paljon. Oli ilo tehdä yhteistyötä monien vammaisjärjestöjen kanssa. Vamyt ryhmä on eduskunnan pisimpään yhtäjaksoisesti toiminut ryhmä, jonka perustajana oli Kalle Könkkölä. Tällä kaudella Paula Risikko toimii puheenjohtajana. Kannattaa olla yhteydessä tähän ryhmään, jos haluaa saada yhteyksiä eduskuntaan.

Opin Vamyt-ryhmässä muun muassa sen, että kaikkein vaikein vamma on asennevamma ja hankalin esteellisyys on asenne-esteellisyys. En halua uskoa, että kysymys olisi ilkeydestä. Kysymys on siitä, ettei ihmisillä ole tietoa. Tietopuutetta on muun muassa seuraavista asioista:

- Ei tiedetä, mikä on YK:n vammaisoikeuksien yleissopimus, eikä sitä, että sen ratifiointi tarkoittaa laintasoista sitoutumista asiaan

- Ei tiedetä mitä on yhdenvertaisuus. Hyvin usein kuulen sen tarkoittavan ”kaikille kaikkea saman

verran ja samalla tavalla”. Sehän ei ole yhdenvertaisuutta, vaan tasapäistämistä. Jos halutaan vammaisten yhdenvertaisuuden toteutuvan yhteiskunnassa, on ymmärrettävä, että yhdenvertaisuuden idea on, että vammaiset pääsevät samalle viivalle ei-vammaisen henkilöiden kanssa. Tämä taas edellyttää yksilöllisiä palveluja, mutta myös yhteiskunnan rakentamista esteettömäksi ja saavutettavaksi.

Esteetön, saavutettava ja yhdenvertaisuuden mahdollistava yhteiskunta on muutakin kuin vammaispalvelulaki (joka siis on jälleen kerran annettu eduskunnan käsiteltäväksi). Edelleen huomaan ajattelun olevan kovin kapea-alaista ja keskusteluissa tulee esille, että vammaisten asioiden ajatellaan olevan pelkästään sosiaali- ja terveystieteiden asioita.

Törmäsin tähän itse äskettäin omalla hyvinvointialueellani. Meillä on valtuustossa päätetty tehdä hyvinvointialueelle oma vammaispoliittinen ohjelma. Kun sitä ei kuulunut, ryhdyin kyselemään asiasta. Sain selville, ettei ohjelman tekemistä ole vielä aloitettu, koska odotetaan vammaispalvelulakia. Vammaispoliittinen ohjelma on kyllä enimmäkseen muuta kuin vammaispalvelulaki.

Kapeutunut ajattelu näkyy monella yhteiskunnan sektorilla. Vammaisten työllisyys on paljon heikompaa kuin ei-vammaisten. Yhteiskunnan rakenteet usein estävät työelämään osallistumisen. Esimerkiksi kulttuuritiloja suunnitellessa otetaan nykyisin jo hyvin huomioon, että yleisölle tarkoitetut tilat ovat esteettömiä, mutta edelleen rakennetaan uusia tiloja, joissa vammaisen taiteilijan on melko mahdotonta työskennellä.

Työvoimapolitiikassa minua todella paljon harmittaa, kun edelleen puhutaan osatyökykyisistä, kun pitäisi keskustella siitä, miten kaikille löytyy sopivaa työtä. Tässä viestinnässä Invalidiliitto on ollut aktiivinen, mutta puhumista vielä riittää.

Mutta mitä voisimme yhdessä tehdä?

Koska en halua uskoa epäkohtien johtuvan ilkeydestä vaan tietämättömyydestä, niin on puhuttava, puhuttava ja taas puhuttava – Väännettävä rautalangasta. Jääräpäisellä puhumisella on vaikutusta. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella olemme esimerkiksi saaneet vammaisneuvoston

jäsenille läsnäolo- ja puheoikeuden lautakuntiin.

Olemme käynnistäneet isoissa asioissa myös päätöksenteon ennakkovaikutusten arvioinnit, johon kuuluu myös ihmisvaikutusten arviointi ja sen osana vammaisvaikutusten arviointi. Asia on vielä opetteluvaiheessa, mutta tärkeintä on, että asian merkitys ja tärkeys on ymmärretty.

Aktiivinen vammaisneuvosto saa paljon aikaan. Meillä on sellainen. Haasteena on tietysti se, että jäsenet pystyvät nousemaan helikopteriperspektiiviin, puhumaan kaikkien vammaisten äänellä, eikä vain oman vammaisryhmän tai järjestön näkökulmasta.

Yleensäkin vaikuttamistyössä on tärkeää, että tärkeistä asioista puhutaan yhteisellä äänellä. Jos vammaisjärjestöt riitelevät keskenään, vaikuttamismahdollisuudet heikkenevät. Ei ole helppo asia, ymmärrän hyvin.

Asenne-esteellisyys tulee esille myös siinä, että vammaisten ei vaikuttamisessa ajatella olevan kiinnostuneita muusta kuin vammaisten asioiden ajamisesta ja siksi on tärkeää, että ensi kevään kunta- ja hyvinvointialuevaaleissa olisi paljon vammaisia ehdokkaina. Meillä on tällä hetkellä hyvinvointialueen valtuustossa useampi vammaisen ja heidän ansiostaan esteettömyys ja saavutettavuus ovat parantuneet, mutta he ovat erinomaisesti näyttäneet myös laaja-alaisuutta päätöksenteossa.

Vinkkejä vaikuttamistyöhön

- Napakkuus asian esittämisessä eli oleellisen kertominen. Liian suuren tietomäärän omaksuminen on kenelle tahansa vaikeaa.
- Älä syytä, syyllistä, ota kumppaniksi yhteiselle matkalle. Rakentava vuorovaikutus ja viestintä ovat parempi vaihtoehto ja se ehkäisee puolustusmekanismien käynnistymisen.
- Kohdennettu viesti on tärkeää. Mieti kenelle tai mille ryhmälle puhut ja puhu juuri hänelle tai heille.
- Edelleen on tärkeää muistuttaa ihmisoikeuksista ja lainsäädännön vaatimuksista. Toisaalta faktojen esille tuominen esimerkiksi siitä, että koko yhteiskunta tarvitsee kaikkien työpanosta, on tärkeää päättäjille puhuttaessa.

- Tärkeä viesti on myös se, että esteetön ja saavutettava yhteiskunta on hyvä kaikille.
- Nyt kannattaa hyödyntää ensi kevään vaaleja eli kutsua ehdokkaita tapaamisiin ja löytää sieltä ydinporukka, joiden kanssa erityisesti jatkatte yhteistyötä. Vaalien alla erilaiset haastekampanjat voivat olla myös tehokkaita. Ottakaa huomioon kaikki poliittiset ryhmät, sillä vammaispolitiikka ei ole puoluepolitiikkaa ja mitä useammassa ryhmässä on asioista tietäviä, sen tehokkaammin tieto leviää ja asenteet korjaantuvat.
- Esimerkin voima on valtava. Olkaa esillä ja näkyvillä

Mistä itse olen vaikuttanut?

Viimeinen minulle asetettu kysymys oli, mistä olen itse vaikuttanut. Tämä kysymys oli hyvä ja pisti minut todella miettimään. Kaksi asiaa tuli mieleeni. Olen Miina Sillanpää fani ja kun olen paneutunut hänen elämäntyöhönsä, en voi olla vaikuttumatta hänen tulevaisuusviisaudestaan. Hän oli ensimmäinen suomalainen naisministeri ja toimi kansanedustajana 36 vuotta. Hän oli rohkea uudistaja ja näkijä. Hän uskalsi ottaa kantaa arkoihinkin asioihin. Hän perusti Suomeen muun muassa ensikodit, vaikka koki paljon vastustusta tässä asiassa. Hänet yritettiin monta kertaa vaientaa myös eduskunnassa, mutta hän ei halunnut vaieta. Kerrankin hän totesi rauhallisesti ja provosoitumatta tällaiseen vaientamisyritykseen: ”Jospa minä kuitenkin käytän tämän puheenvuoron”. Hän oli myös järjestöihminen ja totesi muun muassa: ”Ilman järjestöjä minä en olisi mitään.”

Mielestäni Miina on erittäin hyvä esikuva vaikuttamisesta ja hänen toimintansa on vaikuttanut myös minuun.

Toinen asia, joka vaikuttaa minuun on taide ja kulttuuri. Taiteen tehtävänä on herättää tunteita. Taide on tehokas keino kertoa asioita. Sen avulla päästään syvemmälle kuin pelkällä asiapuheella. Taidetta kannattaa hyödyntää vaikuttamistyössä. Haluankin lopettaa tämän puheenvuoroni runoon, joka kertoo mielestäni paljon myös vaikuttamistyöstä. Omaan asiaan on uskottava silloinkin, kun tuntuu, että lyö päätä seinään.

Runo on unkarilaiselta Mihaily Vacinilta. Hän oli runoilija, kääntäjä ja poliitikko. Hän syntyi vuonna 1924 ja kuoli 1970.

Ei virittely riitä, hehku tarvitaan.

Ei leimahtelu riitä vaan syty palamaan.

Ei palaminen riitä, vilua sietää saa.

Joka tahtoo terästä olla, perille suhahtaa.

Ei unelmointi riitä, uni suurensuuri tarvitaan.

Ei tunnustelu riitä: opi pohjaan asti tuntemaan!

Ei riitä aavistella, mikä aika on tulossa: se tiedettävä on.

Ei etäinen maali riitä; tie maaliin tarvitaan!

Tien löytäminen ei riitä, on mentävä kulkemaan!

Yksinkin, edeltä – myös ensimmäisenä.

Mutta lähtö ei yksin riitä: tie muille auetkoon!

Ja vain joka johtaa uskaltaa, myös muita kutsukoon.

Ei kaipaus hyvään riitä, sitä tahdottava on.

Eikä tahtominen riitä, tehtävä, tehtävä on.

Mitä auttaa viileä järki ja harkinta, aikomus?

Enemmän tarvitaan: tunne ja selvä tarkoitus.

*Ei mikä tahansa tunne vaan haavat polttavat, kun kyselet, miksi toivot, elät, kärsit,
rakastat.*

Minä haluan uskoa siihen, että on mahdollista rakentaa yhteiskuntaa, jossa toteutuu aito yhdenvertaisuus. Sen eteen on yhdessä tehtävä työtä, vaikka joskus matka tuntuu pitkältä.